

PP-tjenesten i Møre og Romsdal 2005/2006

En analyse av fagpersonalets arbeidsoperasjoner

SAMMENDRAG

PP-tjenesten i Møre og Romsdal 2005/2006 er det fjerde i rekken analyser av fagpersonalets arbeidsoppgaver. Tidligere analyser/tidsstudier av PPT er gjort i 1975, 1985 og 1996, alle med lik metode og gjennomført på samme tid av året.

Metode til innsamling av data er sjørrapportering, eller dagbokskrivning. 106 fagpersoner tilsatt i PP-tjenesten noterte ned på tilsendt skjema hvilken arbeidsoperasjon de utførte hver halve time over to arbeidsdager. Skjemaet ga også plass for opplysninger om hvem en samarbeidet med og hvor en oppholdt seg når arbeidsoperasjonen ble utført. På skjemaet ble det også spurt om enkle bakgrunnsopplysninger.

Materialet ble gjennomgått, registrert, analysert og fordelt på 29 arbeidsoperasjoner. For å oppnå en mer oversiktlig presentasjon av resultatene, ble de 29 arbeidsoperasjonene deretter kombinert og slått sammen til 9 større arbeidsoperasjoner, som i 1996.

Resultatene bygger på 2819 registrerte ½-timesintervall, tilsvarende ca. 72% årsverk.

Noen sentrale funn i undersøkelsen:

- *Over en 30-årsperiode har det skjedd store forandringer i tallet på tilsatte, deres utdanning og fordeling på kjønn*
- *PP-tjenestens tverrfaglige profil er svekket*
- *Det er stor gjennomtrekk av personale i PP-tjenesten i Møre og Romsdal*
- *PPT dekker et bredt spekter av arbeidsoppgaver i forhold til brukerne*
- *PPT undersøker (bruker tester/prøver) mindre, men observerer mer i barnehage og skole*
- *Omfanget av sakkyndighetsarbeide går ned*
- *System-, FOU-, kurs og kompetansehevingsarbeid øker*
- *Tilsatte i tyngdepunktstillinger utfører mer System-, FOU-, kurs og kompetansehevingsarbeid enn andre tilsatte*
- *Grunnskolen er PP-tjenestens dominerende samarbeidspartner*
- *Fagpersonalet er mer ute i skoler og barnehager enn i noen av de tre forutgående tidsstudiene.*

Undersøkelsen tyder på at føringer gitt i sentrale styringsdokument blir fulgt opp av PP-tjenesten i Møre og Romsdal. Resultatene vil kunne tjene som "speil" og dermed være et nyttig grunnlag for drøfting innad i PP-tjenesten, i skoleverket lokalt og fylkeskommunalt, samt i sentrale organer.

Av Ola Bræin

Ola Bræin er utdannet cand.ped, godkjent psykolog og spesialist i klinisk psykologi med fordypning i skolen. Har arbeidet som lektor ved lærerhøgskolen i Volda. Fra 1971-2001 var han kontorleder i PP-tjenesten for Sunndal og Tingvoll. I perioden 1978-1982 ekstern stipendiat ved Statens spesiallærerhøgskole. Har tidligere foretatt tidsstudier av PP-tjenesten i Møre og Romsdal 1975, 1985 og 1996. Pensjonist fra 2006.

INNLEDNING

Tidsstudiet av PP-tjenesten i Møre og Romsdal skoleåret 2005/2006 er det fjerde i rekken gjort i Møre og Romsdal over en 30-årsperiode. De tidligere studiene er fra 1975, 1985 og 1996. Når en nå kan legge fram også tidsstudiet fra 2005/2006 (heretter 2005), gir det grunnlag for å spore lange linjer i PPT's historiske utvikling.

Det var Arbeidsutvalget (AU) for PPT i Møre og Romsdal som tok initiativ til denne siste studien. Leder ved PPT for Sunndal, Tingvoll og Nesset støttet opp under dette og sørget sammen med styret for kontoret til at jeg fikk permisjon fra min 1/3 stilling i PP-tjenesten. Fylkesmannen i Møre og Romsdal bevilget lønnsmidler og budsjett til dekning av andre utgifter tilknyttet tidsstudiet. Statistisk behandling ble gjort ved ISP UiO.

Problemstillingene i 2005 er den samme som i de tidligere tidsstudiene:

- Hvordan bruker PP-tjenesten sin arbeidstid?
- Hvilke arbeidsoperasjoner utfører fagpersonalet?
- Er det noen utvikling i PP-tjenestens arbeidsprofil?

METODE OG GJENNOMFØRING

Innsamling av data ble gjort ved at hver enkelt PP-tilsatt i fylket noterte ned hvilken arbeidsoperasjon de utførte hver ½ time gjennom to arbeidsdager, tirsdag 6. og onsdag 7. desember 2005. Kontorlederne registrerte tirsdag 6. og torsdag 8. grunnet kollisjon med ledermøte 7. desember. Slike ledermøter holdes normalt to ganger årlig. Å regne med ledermøte som en av de tellende dagene for 19 kontorledere, ville ha medført en systematisk skjevhet i registrerte arbeidsoperasjoner for denne personalgruppa.

Denne metoden for innsamling av data kan betegnes som dagbokskrivning eller strukturert sjølobservasjon. Samme metode ble benyttet ved alle fire tidsstudiene. Lederne var orientert på forhånd og ga tilslutning til at undersøkningen skulle gjennomføres.

Datainnsamlingen ble gjennomført samme tid i skoleåret ved alle de fire tidsstudiene. Beskjed om dager for gjennomføring ble gitt én uke før registreringen. Veiledende orientering (Vedlegg 1) og skjema for utfylling ble sendt ut på forhånd.

I tillegg til bakgrunnsopplysninger om kjønn, utdanning og stilling i PPT, ga skjemaet plass for arbeidsoperasjon (hva en gjorde), hvem en samarbeidet med og hvor en befant seg (arena). Skjema hadde ferdige rubrikker for utfylling i tiden 8.00-16.00. Dertil var det rubrikker for overtid/fleksitid 06.00-07.30 og 16.30-20.00. (Vedlegg 2)

En annen metode for innsamling av data kunne ha vært å utarbeide skjema med preformulerte svarkategorier. Ved tidligere tidsstudier er slik metode blitt benyttet av andre. Hos oss var det nødvendig å benytte samme metode som ved de foregående tidsstudiene for å kunne sammenlikne data.

Det kom inn utfylte skjema fra 106 PP-tilsatte ved de 19 PP-kontorene i fylket. En mangler nøyaktig informasjon om stillingsrammer, vakanser og eventuelle sjukemeldinger de to dagene registreringena foregikk. Svarprosenten er uansett nær 100%. Under følger en oversikt over fagpersonalet som leverte skjema, fordelt på PP-kontor og utdanningsregioner (fogderi).

FAGPERSONALET I PP-TJENESTEN

Tabell 1 gir et oversiktsbilde av kontorgeografien i Møre og Romsdal. De klart største kontorene ligger i Ålesund, Molde og Kristiansund, senere omtalt som bykontorene.

Sandøy kommune har det minste med sine 50% stilling. Tabellen viser at Nordmøre har de største og dermed bredest bemannede PP-kontorene.

Tabell 2 viser hvordan den personalmessige sammensetningen i PP-tjenesten i Møre og Romsdal har utviklet seg over et tidsspenn på 30 år. Det har åpenbart skjedd store forandringer i tallet på tilsatte, fagpersonalets utdanning og kvalifikasjoner. Tallet på tilsatte er således mer enn firedoblet på 30 år.

PP-tjenesten i Møre og Romsdal 2005/2006

Tabell 1.

Fagpersonale som besvarte undersøkinga 2005, fordelt på PP-kontor og utdanningsregioner.

Kontor	Sunnmøre	Romsdal	Nordmøre	Total
1. Aukra, Midsund og Molde		11		11
2. Giske	3			3
3. Gjemnes, Eide og Fræna		5		5
4. Haram	5			5
5. Herøy	5			5
6. Norddal og Stranda	3			3
7. Rauma		3		3
8. Sandøy		1		1
9. Sande og Vanylven	3			3
10. Skodje, Stordal og Ørskog	6			6
11. Sula	4			4
12. Sunndal, Tingvoll og Nesset			7	7
13. Surnadal, Rindal og Halså			5	5
14. Sykkylven	2			2
15. Ulstein og Hareid	5			5
16. Vestnes		4		4
17. Volda og Ørsta	6			6
18. Ytre Nordmøre			15	15
19. Ålesund	13			13
Total	55	24	27	106

Tabell 2.

Tidsstudier PPT i Møre og Romsdal 1975, 1985, 1996 og 2005. Personalets fordeling på utdanning, i N og prosent.

	1975		1985		1996		2005	
Utdanning	N	%	N	%	N	%	N	%
Cand.ped/spes.ped.	4	16%	11	16%	6	7%	13	12%
Cand.polit. med mer	2	8%	2	3%	12	13%	28	26%
Cand.psych. med mer	6	24%	19	28%	17	19%	5	5%
Spes.ped. lærer	3	12%	14	20%	21	24%	18	17%
Spes.ped.førsk.lærer		0%	10	14%	9	10%	14	13%
Spes.ped. logoped	3	12%	9	13%	14	16%	13	12%
Spes.ped. u. lærerutd	0	0%	0	0%	3	3%	5	5%
Sosionom	7	28%	4	6%	7	8%	5	5%
Annet	0	-	0	-	0	-	5	5%
Sum	25	100%	69	100%	89	100%	106	100%

Både i absolutte tall og prosentuellt var veksten i antall tilsatte sterkest i 10-året fra 1975 (25) til 1985 (69). Bakgrunnen for dette var først og fremst lovene om grunnskolen og videregående skole fra 1975/1976 (Integreringslovene) og innføring av rett til spesialundervisning for førskolebarn.

Skoledirektøren i Møre og Romsdal utarbeidet i etterkant av de nye lovene en rådgivende distrikts- og bemanningsplan for PP-tjenesten. Planen bidro den gang til å bremse opp på en faglig uhensiktmessig oppsplitting til minikontor, som skjedde i flere andre fylker.

I tidsperioden 1975-2005 har psykologer og sosionomer gått fra å være dominerende faggrupper i 1975 (52%) til å bli helt marginale (10%) i 2005. Det er liten tvil om at dette har svekket PP-tjenestens tverrfaglige profil. Fallet i sosialfaglig kompetanse kan i noen grad erstattes gjennom samarbeide med den kommunale barneverntjenesten. Verre er det sterke fallet i tallet på psykologer. Fra å utgjøre 19% av samlet bemanning så sent som i 1996, er innslaget av psykologer i 2005 nede i 5% av total stillingsmasse. Dette har svekket og snevret inn tjenestens muligheter til selv å utføre kvalifisert diagnostisering, utredning og å kunne gi direkte hjelp til barn og unge.

Fagpersonale med cand. polit med hovedfag/mastergrad er doblet fra 13% i 1996 til 26% i 2005, altså ¼ av de tilsatte i fylkets PP-tjeneste. Andelen spesialpedagoger med lærerutdanning, medregnet logopeder, har holdt seg relativt stabilt. Det samme gjelder andelen med cand.ped/cand.ped.spes-utdanning.

Tabell 3.

Tidsstudier PPT i Møre og Romsdal 1975, 1985, 1996 og 2005. Personalets fordeling på kjønn, i N og prosent.

	1975		1985		1996		2005	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Menn	17	68%	36	52%	31	35%	24	23%
Kvinner	8	32%	33	48%	58	65%	82	77%
Sum	25	100%	69	100%	89	100%	106	100%

Fagpersoner med embetseksamen i pedagogikk/spesialpedagogikk eller psykologi har fra 1975 til 2005 gått ned fra 40% til 17%. (Se Tabell 3)

PPT i Møre og Romsdal har gått fra å være mannsdominert i 1975 til å ha en sterk overrepresentasjon av kvinner i 2005. Årsakene til dette er sammensatte, men det er nærliggende å peke på at lønnsnivået for fagpersonalet i PP-tjenesten relativt sett har sakkert akterut. PP-tilsatte uten sikringsbestemmelse er gjennomgående lavere lønnet enn lærere i grunnskolen. I tillegg kommer dagens knallharde konkurranse om arbeidskraft med høgre lønnsnivå i privat enn i offentlig sektor.

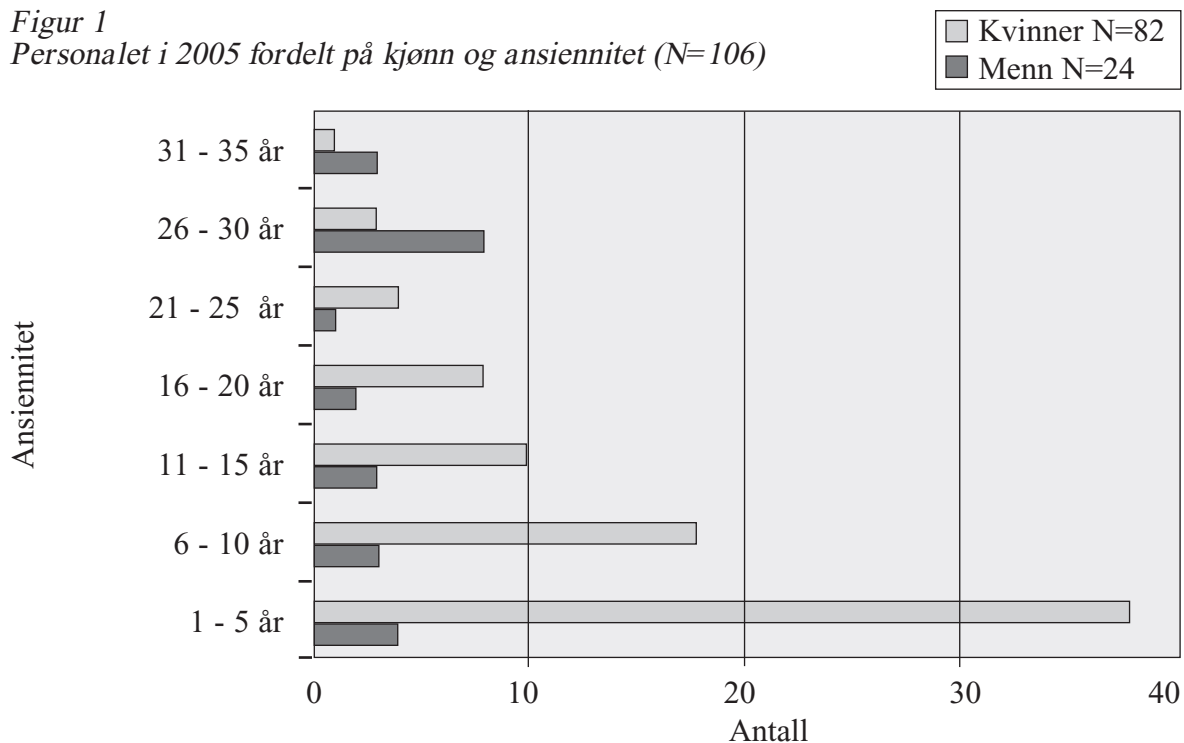
78 (74%) av de 106 som leverte skjema var tilsatt i full stilling. Det bidrar til høy fleksibilitet både i internt og eksternt samarbeide. Det blir mindre av "nei, hun/han er ikke her i dag, vent til i morgen/overmorgen". (Se Figur 1)

For oversiktens skyld er ansiennitet fordelt på 5-årsintervall, regnet etter påbegynte år. Den faktiske spredningen er fra ½ til 31 1/2 års tjenestetid. Av figuren framgår videre at nær halvparten (46%) av mannlig tilsatte har vært i tjenesten *mer* enn 25 år. På den andre siden har 46% av kvinnene arbeidet i PP-tjenesten i 1-5 år. Figuren synliggjør at nyrekrutteringen til PP-tjenesten i vårt fylke er overveldende kvinnedominert. En må tilbake til 1985 for å finne god balanse mellom kjønnene i fylkets PP-tjeneste.

40% av alle tilsatte har vært i PP-tjenesten 5 år eller mindre. Det innebærer et lavt erfa-

PP-tjenesten i Møre og Romsdal 2005/2006

Figur 1
 Personalet i 2005 fordelt på kjønn og ansiennitet (N=106)

ringsnivå og at det er betydelig gjennomtrekk i tjenesten. Medianen for antall år i PP-tjenesten i 2005 ligger mellom 6 og 7 år.

I en landsdekkende undersøkelse undertegnede gjorde sammen med organisasjonene og skoledirektøren i Troms i 1988 var PP-tjenesten i Møre og Romsdal, til forskjell fra dagens, preget av høy stabilitet med relativt lang erfaring blant de som den gang var tilstatt i PPT.

ARBEIDSOPERASJONER INNDELT OG ORDNET I KATEGORIER

En vil så se nærmere på arbeidsoperasjonene som blir utført av PPT. Gjennomgang av det innsamlede materialet gjorde at en med en mindre justering fant å kunne bruke samme inndelingen av arbeidsoperasjonene som i 1996, dvs. 29 arbeidsoperasjoner. Derfor vil også hovedvekt bli lagt på å jevnføre undersøkelsene fra 1996 og 2005. Det er gjort en forandring i arbeidsoperasjon 16. I 1996 ble denne betegnet som "Ansvarsgruppe". Dette begrepet er nå mindre brukt og blir erstattet av en annen benevnning i 2005; "Samarbeid

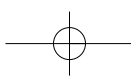
med personale i helse-, sosialtjeneste, skole o.a.". Arbeid i ansvarsgruppe blir da regnet med under denne. Operasjon 27 og 28 slås i Kategori 2 sammen til System, FOU, kurs og kompetanseheving. Forekomst av litteraturlæsning i operasjon 28 er minimalt. Ellers anser en de oppførte arbeidsoperasjoner som tilstrekkelig selvforklarende. (Se Figur 2)

Nedenfor følger et utvalg på 28 arbeidsoperasjoner slik de ble nedskrevet av fagpersonene som deltok i tidsstudiet 2005. De viser noe av den rikholdige bredden i PPT's arbeidsoppgaver. Samlet utgjør de ca. 1% av alle arbeidsoperasjonene som ble notert ned gjennom de to dagene undersøkelsen foregikk.

- Telefon om haste-/bekymrings sak
- Skrev referat fra ansvarsgruppemøte
- Kurs om utviklingsforstyrrelser i småbarnalder
- Møte: Tilbakemelding etter observasjon
- Samtale med ungdomsskoleelev
- Sjekker e-post
- Arbeid med tilrettelegging av kurs
- Rådgjeving i samband med enkeltelev på klasselærarråd

Figur 2.
Oversikt over arbeidsoperasjoner 2005, fordelt på kategoriene 1 og 2.

Kategori 1	Kategori 2
1. Undersøkelse førskole 2. Undersøkelse grunnskole 3. Undersøkelse videregående skole 4. Undersøkelse voksne 5. Undersøkelse uspesifisert 6. Observasjon førskole 7. Observasjon grunnskole 8. Observasjon videregående skole	Undersøkelse og observasjon
9. Fellessamtale barn og foreldre 10. Fellessamtale barn, foreldre og annet personale 11. Foreldresamtale 12. Samtale foreldre o.a. fagpersonale	Samtale m. foreldre i lag med barn og andre
13. Samarbeid med barnehagepersonale 14. Samarbeid med grunnskolepersonale 15. Samarbeid med videregående skolepersonale	Samarbeid med personale i barnehage og skole
16. Samarbeid med personale i helse-, sosialtj., skole o.a. 17. Samarbeid med personale i helse- og sosialtjeneste 1.linje 18. Samarbeid Habiliteringsteam 19. Samarbeid BUA/BUP 20. Samarbeid Kompetansesenter	Samarbeid med personale i helse-, sosialtjeneste, skole og kompetansesentra
21. Planlegging, for- og etterarbeid 22. Journalarbeid 23. Interne personaldrøftinger	Planlegging, for- og etterarbeid og internt samarbeid på kontoret
24. Sakkyndighetsarbeid 25. Rapport- og brevskriv.	Sakkyndighetsarbeid og skriving ut
26. Telefoner inn/ut	Telefoner inn/ut
27. System- og FOU-arbeid 28. Kompetanseheving, kurs og litteraturløsing	System, FOU, kurs og kompetanseheving
29. Administrasjon	Administrasjon

PP-tjenesten i Møre og Romsdal 2005/2006

- Fleiretatleg møte om minoritetsspråklege sine rettigheter
- Planlegging til foreldremøte ADHD
- Observasjon av barn 1 ½ time
- Samtale med 3 lærarar i høve klasse/fleire enkeltelevar
- Reynell språktest
- Skrivning av journalnotat
- Samarbeid med kollega vedrørende test Leiter – R
- Møte med repr. for helse/sosialetat, pleie og omsorg, fylkeskommune og vg. skule
- Arbeid med henvisning til BUP + telefoner til BUP
- Sakkyndig tilråding – skriv
- Samtale med elev
- Møte om særskiltsøknader
- Oppstart av nettverk om Downs
- Forberede materiell for neste dag
- Kopierer og gjer klart songar, rim, regler og tips til språkgruppe i barnehage
- Arbeid med søknad om datautstyr for elev
- Læringsgruppe/systemutvikling, prosjekt på skule, arbeid med skuleutvikling
- WISC III- testing
- Samtale med mor om resultat av testing
- Møte med fagpersoner fra Øverby kompetansesenter.

Til tross for enkelte tvilstilfelle gikk fordelingen på de 29 arbeidsoperasjonene stort sett greit. Å skille mellom operasjon 27 og 28 kunne i noen tilfelle by på problemer.

De 106 PP-tilsatte i fylket noterte ned i alt 2819 arbeidsoperasjoner. Det gir et gjennomsnitt for hver fagperson på 26,6 arbeidsoperasjoner over de to dagene registreringa foregikk. Til sammenlikning ble det i 1996 registrert 2489 arbeidsoperasjoner, som fordelt på de 89 som den gang deltok ga et gjennomsnitt på 28,0. Med andre ord et litt høgre gjennomsnitt i 1996 enn i 2005.

Resultater fra tidsstudiene i 1996 og 2005 (29 arbeidsoperasjoner)

Tabellen nedenfor sammenlikner fordelingen på arbeidsoperasjoner i absolutte tall og prosent i 1996 og 2005. (Se Tabell 5)

De 2819 arbeidsoperasjonene kan omregnes til 1409 arbeidstimer, som utgjør om lag 72% av et årsverk. Fordeling på så mange som 29 arbeidsoperasjoner medfører lave prosentverdier på de fleste operasjonene og kan nok gjøre det vanskelig å "se skogen for bare trær".

En finner det riktig å rette mest oppmerksomhet mot arbeidsoperasjoner (kursiv) der en kan se tydelige forandringer fra 1996 til 2005.

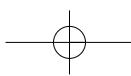
Undersøkelser (1-5) og observasjoner (6-8) har enkeltvis så lave tallverdier at en unnlater å kommentere dem her. I stedet vil de bli sett nærmere på senere, under den sammenlagte operasjonen Undersøkelse og observasjon i Figur 3.

Foreldresamtale sammen med annet fagpersonale (12) er blitt en av de større operasjoner med økning fra 3,5% i 1996 til 7,9% i 2005. Det vil igjen si at hver tolvte arbeidsoperasjon gjort av PPT foregår med foreldre og annet fagpersonale sammen. Dette gir en klar indikasjon på at foreldre nå er kommet mer med i samarbeidet om sine barn/ungdom.

Planlegging, for- og etterarbeid (21) øker betydelig fra 6,7 til 10,5% i 2005, og er dermed den operasjonen PP-personalet bruker mest tid på. Medvirkende til økningen her er nokså sikkert den store andelen nytilsatte i tjenesten.

Sakkyndighetsarbeid (24) er redusert fra å være en av de større arbeidsoperasjonene i 1996 (6,1%) til å bli blant de mindre i 2005. Med 2,5% står sakkyndighetsarbeid bare for hver førtiende utførte operasjon. Stortingsmelding nr 30 2003/04 gir føringer om PPTs virksomhet. Det blir her pekt på at omfang av spesialundervisning bør reduseres, mens vekt på tilpasset opplæring skal øke. Våre tall tyder på at PPT i 2005 har prioritert sitt arbeide i samsvar med disse føringene og av den grunn bruker mindre tid på sakkyndighetsarbeide.

En mener likevel det her er grunn til å spørre om barnet, mot alle gode intensjoner, står i fare for å bli slått ut med vaskevannet?

Tabell 5.
Tidsstudier PPT i Møre og Romsdal 1996 (N=89) og 2005 (N=106). Fordeling av tid brukt på 29 arbeidsoperasjoner, i N og prosent.

Arbeidsoperasjon	1996		2005	
	N	%	N	%
1 Undersøkelse førskole	13	0,5%	27	1,0%
2 Undersøkelse grunnskole	117	4,7%	124	4,4%
3 Undersøkelse vgs.	50	2,0%	31	1,1%
4 Undersøkelse voksne	25	1,0%	5	0,2%
5 Undersøkelse uspesifisert	18	0,7%	0	0,0%
6 Observasjon førskole	8	0,3%	32	1,1%
7 Observasjon grunnskole	34	1,4%	84	3,0%
8 Observasjon vgs.	3	0,1%	6	0,2%
9 Fellessamtale m/barn og foreldre	28	1,1%	19	0,7%
10 Fellessamtale m/barn og foreldre oa fagpersonale	53	2,1%	28	1,0%
11 Foreldresamtale	72	2,9%	79	2,8%
12 Foreldresamtale sammen med annet fagpersonale	87	3,5%	222	7,9%
13 Samarbeid med barnehagepersonale	52	2,1%	45	1,6%
14 Samarbeid med grunnskolepersonale	264	10,6%	237	8,4%
15 Samarbeid med vgs. personale	106	4,3%	91	3,2%
16 Samarbeid med personale i helse-, sosialtj, skole o.a.	63	2,5%	91	3,2%
17 Samarbeid med helse- og sosialtj. 1. linje	49	2,0%	69	2,4%
18 Samarbeid med hab. team.	28	1,1%	4	0,1%
19 Samarbeid med Bua/Bup	13	0,5%	6	0,2%
20 Samarbeid med kompetansesenter	14	0,6%	33	1,2%
21 Planlegging, for - og etterarbeid	166	6,7%	296	10,5%
22 Journalarbeid	180	7,2%	150	5,3%
23 Interne personaldrøftinger	188	7,6%	175	6,2%
24 Sakkyndighetsarbeid	152	6,1%	70	2,5%
25 Rapport og brevskrivning	151	6,1%	170	6,0%
26 Telefoner inn/ut	253	10,2%	238	8,4%
27 System - og FOU - arbeid	79	3,2%	77	2,7%
28 Kompetanseheving, kurs og litteraturlæsning	103	4,1%	224	7,9%
29 Administrasjon	120	4,8%	186	6,6%
Sum	2489	100,0%	2819	100,0%

Det kan være grunn til å minne om Riksrevisjonens undersøkelse av Opplæringen i grunnskolen, Dok nr. 3:10 (2005-2006) der et av hovedfunnene er at;

”Tilretteleggingen av opplæringstilbudet ved enkelte skoler er ikke tilfredsstillende og elever uten spesialundervisning, men med behov for ekstra hjelp, er ekstra risikoutsatt”.

Kompetanseheving, kurs og litteraturlæsning (28) er nær doblet fra 1996 (4,1%) til 2005 (7,9%). Det aller meste er kompetanseheving og kurs. Litteraturlæsning utgjør en forsvinnende del av registreringene og skjer stort sett i pauser og under venting på ferger. Økningen i denne arbeidsoperasjonen har sikkert bakgrunn i Opplæringslovens §5-6 der det står at;

”Tenesta skal hjelpe skolen i arbeidet med kompetanseutvikling og organisasjonsutvikling for å leggja opplæringa betre til rette for elevar med særlege behov”...

En annen innfallsvinkel til å framstille innkomne data er å se hvor mange fagpersoner som har foretatt/utført de enkelte arbeidsoperasjoner i løpet av de to dagene undersøkelsen pågikk. Variasjonsbredden for den enkelte kan være stor, fra å ha utført en arbeidsoperasjon – og opp til mange. (Se Tabell 6)

Som i Tabell 5 foran finner en det hensiktsmessig å kommentere arbeidsoperasjoner der forskjellene mellom studiene i 1996 og 2005 er størst, og å peke på mulige forklaringer til forandringene.

Undersøkelse førskole (1): Økningen i antall personer som gjør undersøkelser av førskolebarn, kan tyde på at denne aldersgruppa blir noe høyere prioritert enn tidligere. I så fall en utvikling som lenge har vært etterlyst. Det til tross for at en har ”mistet” en årgang grunnet framskutt skolestart fra 7 til 6 år fra 1997.

Undersøkelse voksne (4): I 1996 var det 9 fagpersoner som utførte undersøkelse av voksne de to dagene registreringen foregikk. I 2005 er det bare 1 – en som har notert seg for denne arbeidsoperasjonen. Er dette tilfeldig, eller kan det skyldes en reell nedprioritering av arbeidet med utredning av voksne rett til spesialundervisning? Kommunale budsjetter og regnskap vil trolig kunne gi sikrere svar. Den reduserte innsatsen overfor voksne i vår undersøkelse, kan neppe forklares med økt systemarbeid eller tilpasset opplæring.

Fellessamtale m/barn og foreldre o.a. fagpersonale (10): Dette kan være både en krevende arbeidsoperasjon å lede og en påkjenning for både foreldre og barnet eller ungdommen. Barnet blir i slike sammenhenger lett objekt som det snakkes om, og ikke til og med. En ser derfor på nedgangen her som positiv.

Foreldresamtale sammen med annet fagpersonale (12): Denne arbeidsoperasjonen er prosentuell nær fordoblet siden 1996. At 40% av PP-personalet har hatt møter/samtaler med foreldre sammen med annet fagpersonale i løpet av de to dagene, vitner om en nærværende tjeneste som spiller på lag med foreldrene.

Samarbeid med vgs. personale (15): Det er nedgang fra 1996 til 2005 i antall PP-tilsatte som samarbeider med personale i videregående skole. Øremerking av stillinger for arbeide i vg. skole kan være noe av forklaringen. De 23 fagpersonene med registreringer i 1996 hadde et gjennomsnitt på 4,6 registreringer over to dager, mens 14 fagpersoner i 2005 hadde et gjennomsnitt 6,5 halvtimesintervall. Ellers kan utviklingen som vist her i tabell 6, og i tabell 5 foran, skyldes at mer av PPT's tjenester er ”flyttet” fra denne arbeidsoperasjonen til operasjoner registrert under System, FOU, kurs og kompetanseheving.

Sakkyndighetsarbeid (24): Tallene viser at klart færre fagpersoner har notert seg for dette i 2005 sammenliknet med 1996. Mens hver tredje medarbeider registrerte sakkyndighetsarbeid i 1996, har andelen falt til om lag hver sjuende i 2005. Det gjenstår å se om forskning kan gi svar på om økt satsing på tilpasset opplæring rettferdiggjør den reduserte aktiviteten i forholdet til de lovpålagte oppgavene i Opplæringslovens §5-3.

Kompetanseheving, kurs og litteraturlæsning (28): Denne arbeidsoperasjonen har vist jevn økning fra 1975; særlig sterk er økningen fra 1996 til 2005. En hovedårsak til dette er nok de tidligere omtalte forventninger fra sentralt hold om at PPT skal bidra til ”kompetanseutvikling og organisasjonsutvikling” i barnehager og skoler.

Tabell 6.

Tidsstudier PPT i Møre og Romsdal 1996 (N=89) og 2005 (N=106). Personale med registreringer på 29 arbeidsoperasjoner, i N og prosent.

Arbeidsoperasjon	Fagpers. m/reg '96		Fagpers. m/reg '05	
	N=89	Prosent	N=106	Prosent
1 Undersøkelse førskole	4	4,5%	13	12,3%
2 Undersøkelse grunnskole	30	33,7%	40	37,7%
3 Undersøkelse vgs.	12	13,5%	9	8,5%
4 Undersøkelse voksne	9	10,1%	1	0,9%
5 Undersøkelse uspesifisert	5	5,6%	0	0,0%
6 Observasjon førskole	3	3,4%	10	9,4%
7 Observasjon grunnskole	11	12,4%	19	17,9%
8 Observasjon vgs.	2	2,2%	1	0,9%
9 Fellessamtale m/barn og foreldre	14	15,7%	10	9,4%
10 Fellessamtale m/barn og foreldre oa fagpersonale	13	14,6%	5	4,7%
11 Foreldresamtale	24	27,0%	30	28,3%
12 Foreldresamtale sammen med annet fagpersonale	19	21,3%	42	39,6%
13 Samarbeid med barnehagepersonale	16	18,0%	15	14,2%
14 Samarbeid med grunnskolepersonale	50	56,2%	60	56,6%
15 Samarbeid med vgs. personale	23	25,8%	15	14,2%
16 Samarbeid med personale i helse-, sosialtj., skole o.a.	16	18,0%	23	21,7%
17 Samarbeid med helse og sosialpersonale 1. linje	15	16,9%	21	19,8%
18 Samarbeid med hab. team.	6	6,7%	1	0,9%
19 Samarbeid med Bua/Bup	5	5,6%	3	2,8%
20 Samarbeid med kompetansesenter	3	3,4%	4	3,8%
21 Planlegging, for - og etterarbeid	63	70,8%	90	84,9%
22 Journalarbeid	60	67,4%	57	53,8%
23 Interne personaldrøftinger	54	60,7%	63	59,4%
24 Sakkyndighetsarbeid	30	33,7%	15	14,2%
25 Rapport og brevskrivning	47	52,8%	49	46,2%
26 Telefoner inn/ut	73	82,0%	82	77,4%
27 System - og FOU - arbeid	12	13,5%	16	15,1%
28 Kompetanseheving, kurs og litteraturlæsning	12	13,5%	32	30,2%
29 Administrasjon	35	39,3%	57	53,8%

PP-tjenesten i Møre og Romsdal 2005/2006

Resultater av tidstidsstudiene i 1996 og 2005 (9 arbeidsoperasjoner)

I fortsettelsen vil en rette oppmerksomheten mot arbeidsoperasjoner etter Kategori 2 (jfr. figur 2 foran), der de 29 arbeidsoperasjonene er slått sammen til 9. Bedre oversikt vil forhåpentlig kunne oppveie tapet av detaljer. På grunn av manglende sammenfall i bruk av kategorier fra tidstudiene i 1975 og 1985, må en her begrense seg til å sammenligne data fra undersøkelsene i 1996 og 2005. (Se Figur 3)

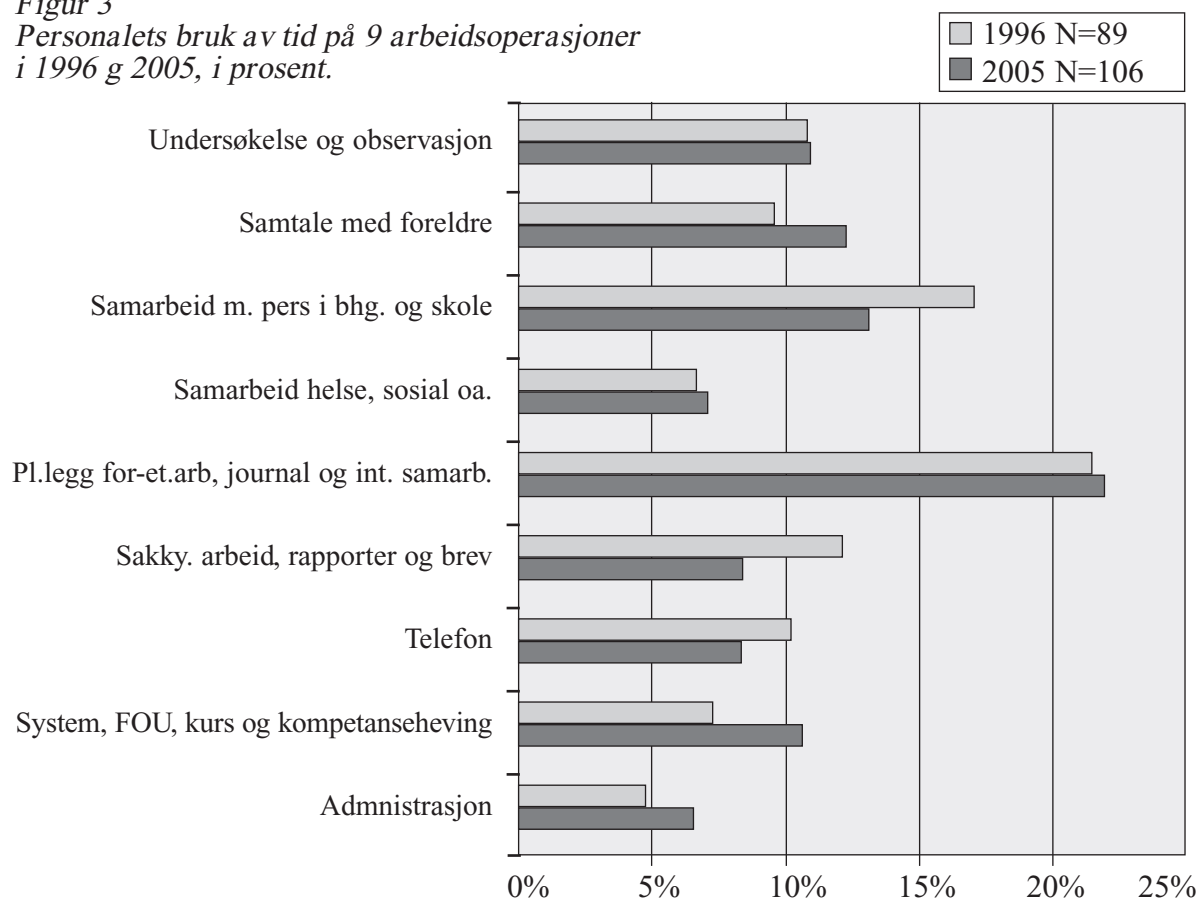
Tid brukt til *undersøkelse og observasjon* av elever er nær sammenfallende i de to tidsstudiene. Nærmere analyse av bakgrunnsdata viser imidlertid en forskyvning *fra* undersøkelse *til* observasjon. Personalet undersøker mindre med tester og prøver og observerer mer i 2005 enn tidligere. Av mulige forklaringer på denne utviklingen vil en peke på

nedgangen i antall psykologer med testkompetanse og økningen i innslaget av fagpersonale som mangler slik kompetanse. Bakgrunnsdata viser at de fem gjenværende psykologene er de som utfører forholdsvis flest elevundersøkelser. Spesialpedagoger med førskolelærebakgrunn skiller seg enda tydeligere ut som den faggruppe som observerer mest.

Samtale med foreldre har samlet sett gått merkbart opp. Innafor denne kategorien har det imidlertid, som tidligere påpekt, skjedd en nedgang i at barn er i lag med foreldre og annet fagpersonale under samtaler med PPT. En skal, etter mitt syn, være glad for denne nedgangen. For barn er møter med mange (også ukjente) voksne, der de selv er tema, meget krevende.

Samarbeide med pers. i bhg og skole har gått ned. Dette gjelder det "rene" samarbeidet

Figur 3
Personalets bruk av tid på 9 arbeidsoperasjoner i 1996 g 2005, i prosent.

med personale i barnehage og skole. Nedgangen kan i noen grad skyldes at noe av samarbeidet er utvidet til også å omfatte foreldre og derfor registrert som *Samtale med foreldre*.

System, FOU, kurs og kompetanseheving øker fra 7,3 til 10,7%. Det gjenspeiler PPT's økte vektlegging av kursvirksomhet og kompetanseoppbygging for og med personale i skoler og barnehager. Vanligst er workshop-lignende møter der fagpersonale fra flere etater/instanser bidrar med kunnskaper og erfaringer til likverdig, felles kompetanseheving. Innslagene av tradisjonelle kurs der eksperten foreleser, er det mindre av.

Sakkyndig arbeid, rapporter og brev viser nedgang. Nedgangen kan trolig tilskrives en mer aktiv, utadrettet arbeidsstil i PP-tjenesten, tidligere omtalt i kommentarene til tabell 5 og 6.

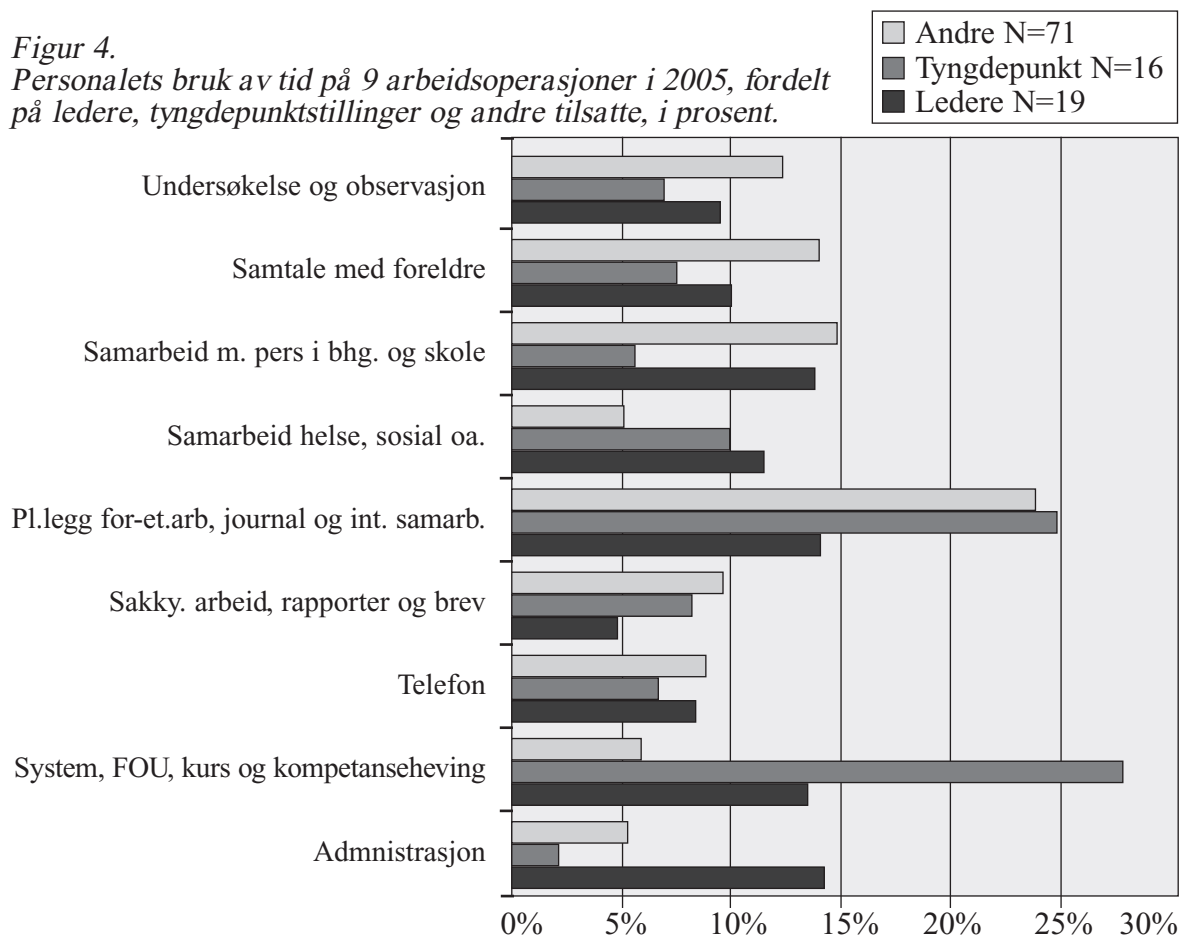
Telefoner inn/ut og *Administrasjon* viser ikke påfallende avvik i 1996 og 2005. Nedgangen i telefonbruk skyldes sannsynligvis overgang til bruk av e-post, her registrert under administrasjon.

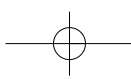
Tidsbruk fordelt på ledere, tyngdepunktstillinger og andre tilsatte

Som en følge av omorganiseringen av Statped fikk Møre og Romsdal tilført 16 stillinger (tp-stillinger). Statens utdanningskontor fordelte stillingene til PP-kontorene med føringer om at disse i hovedsak skulle benyttes til FOU-, prosjekt- og kompetansehevsingsarbeid.

18 fagpersoner i fylket er registrert med tpressurs, men 2 ledere med henholdsvis 10% og 20% tp-stilling er regnet som ledere. Dermed sitter en igjen med 16 fagpersoner

Figur 4.
Personalets bruk av tid på 9 arbeidsoperasjoner i 2005, fordelt på ledere, tyngdepunktstillinger og andre tilsatte, i prosent.

PP-tjenesten i Møre og Romsdal 2005/2006

med tp-ressurs. De dekker til sammen 9,3 stillinger. 5 fagpersoner av disse er i 100% tp-stilling, resten i brøkstillinger. Dersom en hadde operert med 16 fulle tp-stillinger, ville utslagene trolig blitt tydeligere. Grunnen til en manko på 6,7 tp-stillinger i vårt materiale er at flere PP-kontor har integrert disse i det øvrige arbeid som tjenesten utfører, og derfor ikke eksplisitt lar seg skille ut fra de ordinære stillingene. Fordelingen i Figur 4 nedenfor viser hvordan lederne og personale i tp-stillinger på noen arbeidsområder skiller seg ut fra andre PP-tilsatte. (Se Figur 4)

Undersøkelse og observasjon: Tp-stillingene (7,1%) utførte mindre av denne type arbeidsoperasjoner sammenlignet med ledere (9,5%) og andre, ikke-ledere (12,3%).

Samtale med foreldre: Her er utslagene enda tydeligere med 7,6% for tp-stillingene og 14,1% for andre. Ledere er også her i en mellomstilling med 10%.

Prosenttallene i vår undersøkelse viser at personale i tp-stillinger utfører mindre klienttrett arbeid enn andre i tjenesten. Det er i tråd med intensjonene for bruk av disse stillingene.

Samarbeid med personale i barnehage og skole: Også her er tp-stillingene notert med klart lavere prosenttall enn andre PP-tilsatte, men deler av tyngdepunktstillingenes samarbeid med personale i barnehage og skole er kan være registrert under *System, FOU, kurs og kompetanseheving*.

Samarbeid med personal i helse-, sosialtjeneste o.a.: Lederne samarbeider mest (11,5%) innenfor denne arbeidsoperasjonen. Tp-stillingene kommer for sin del ut med høyere prosenttall (9,9%) enn andre tilsatte (5,3%). Den siste forskjellen skyldes trolig tp's samarbeid om prosjekter inn i barnehager og skoler.

System-, FOU-, kurs og kompetansehevingsarbeid: Tp-personale i PP-tjenesten bruker mer enn dobbelt så mye tid på denne arbeidsoperasjonen (27,7%) som lederne (13,5%) og mer enn fire ganger så mye tid som andre PP-tilsatte (6,0%). Forskjellene er statistisk

signifikante. Våre resultater viser dermed på at de 9,3 tp-stillingene en har data på blir brukt i tråd med intensjonene gitt i det statlige støttesystemet (Jfr. St.meld nr. 23 1997/98).

Administrasjon: Som ventet skiller lederne seg her ut fra de andre med signifikant høgre tidsbruk på administrasjon. Men står tid brukt på administrasjon i forhold til behovet for organisering og ledelse av tjensteenhetene. 14,2%, eller hver sjuende arbeidsoperasjon til dette synes ikke mye. Tp-stillingene bruker minimalt med tid (2,1%) på administrasjon.

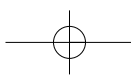
Ansiennitetens betydning for personalets arbeidsprofil

(Se figur 5)

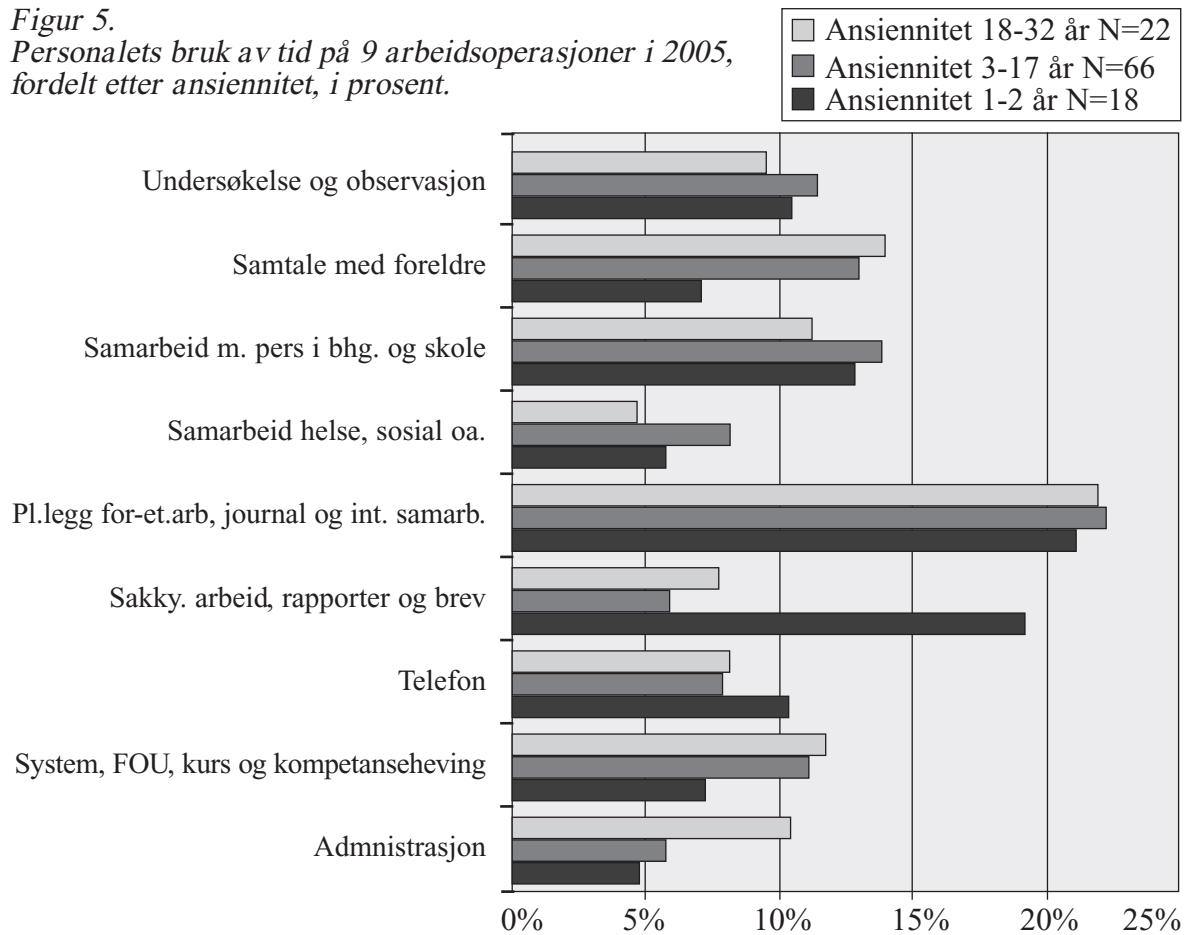
Fordelingen over viser forskjeller i registrerte arbeidsoperasjoner hos de PP-tilsatte fordelt etter ansiennitet. 18 nytilsatte med inntil 1½ års tjenestetid skiller seg ut med klart mindre *Samtale med foreldre* enn de øvrige, uten at jeg tør ha noen sikker oppfatning om hvorfor. Arbeidsoperasjonen der de nytilsatte ellers skiller seg tydeligst ut er tidsbruken på *Sakkyndighetsarbeid, rapport- og brevskrivning*. At nyansatte bruker langt mer enn dobbelt så mye tid som andre på disse arbeidsoperasjonene skyldes trolig at de på grunn av manglende rutine bruker lengre tid til sakkyndige utredninger, vurderinger og til påfølgende skrivning av tilrådinger og rapporter. Forskjellen er statistisk signifikant.

En kan så se nærmere på arbeidsoperasjonene 24 og 25, som inngår i Sakkyndighetsarbeid, rapport- og brevskrivning (jfr. side 6). På *Sakkyndighetsarbeid* er prosenttallene for ansiennitetsgruppene 1-2 år: 7,4%, 3-17 år: 1,1% og 18-32 år: 2,6% tidsbruk. Tilsvarende fordeling på *Rapport og brevskrivning* er; 11,9%, 4,7% og 5,2%.

Lavansiennitetsgruppa er ikke registrert med mer *Planlegging, for- og etterarbeid, journalarbeid og internt samarbeid* enn andre PP-tilsatte. Det kan tyde på at nytilsatte må arbeide tilnærmet like sjølstendig som personale med lengre ansiennitet.

Figur 5.
Personalets bruk av tid på 9 arbeidsoperasjoner i 2005,
fordelt etter ansiennitet, i prosent.

Uansett står en tilbake med at nytilsatte brukte nær 20% av tiden til Sakkyndighetsarbeid, rapport og brevskrivning, mens tidsbruken for de andre på disse operasjonene lå i området 6-8%. Et forhold som avgjort er verd videre refleksjon, særlig innad i PPT.

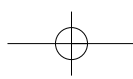
Forskjeller mellom PP-tjenestene i tre utdanningsregioner

Beskrivelser av lynne og karaktertrekk hos folket i de tre utdanningsregionene (fogderiene) i fylket; Nordmøre, Romsdal og Sunnmøre, er velkjente. Muntre historier om temaet florerer i rikt mon. Rivninger i form av lokaliseringdebatter er heller neppe spesielt for Møre og Romsdal. Men stort sett sameksisterer vi fredelig, i alle fall i PP-tjenesten. Nedenfor følger en sammenlikning

av arbeidsprofilene hos PP-kontorene fordelt på utdanningsregionene. (Se Figur 6)

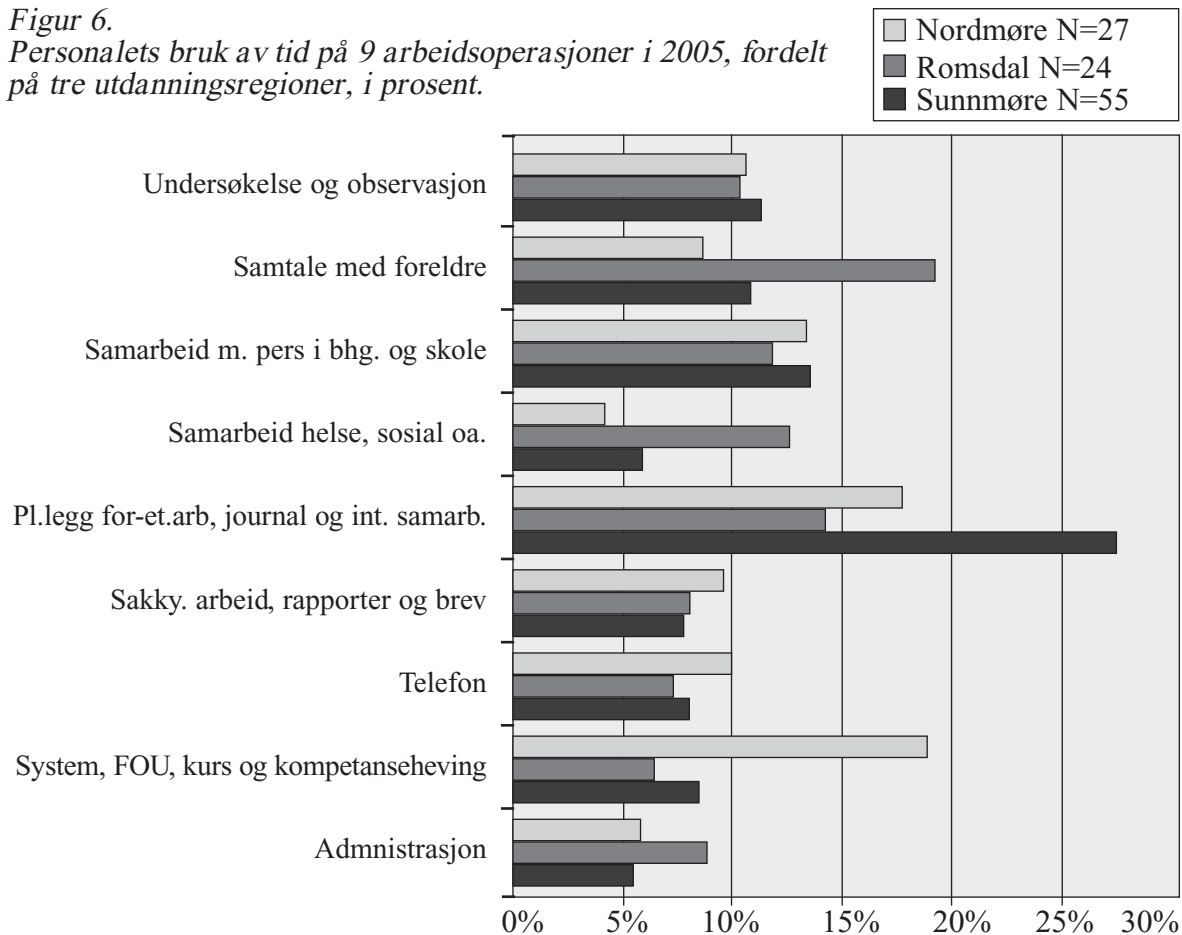
Hovedbildet i figur 6 er at de tre utdanningsregionene framstår med hver sine framtrepende arbeidsområder de to dagene registreringen foregikk. De tre Nordmørskontorene bruker mest tid på System, FOU, kurs og kompetanseheving. Romsdalskontorene toppe *Samtale med foreldre i lag med barn og andre* mens Sunnmørskontorene har størst vekt på *For-, etterarbeid og internt samarbeid på kontoret*. Forskjellene i favør av Romsdals- og Sunnmørskontorene er begge signifikante på 5%-nivå.

En kjenner til at de tre PP-kontorene på Nordmøre da undersøkelsen ble foretatt hadde , og fortsatt har et utstrakt nettverksamarbeid knyttet opp mot tyngdepunktstillingene. Romsdalsregionen hadde ikke i

PP-tjenesten i Møre og Romsdal 2005/2006

Figur 6.
Personalets bruk av tid på 9 arbeidsoperasjoner i 2005, fordelt på tre utdanningsregioner, i prosent.

samme grad skilt ut og øremerket tyngdepunktstillingene. Resultatene over er uansett interessante og vel verd å drøfte. En unnlater imidlertid å sette fram hypotese(r) til forklaring på disse ulikhetene i arbeidsprofiler mellom PP-kontorene i de tre utdanningsregionene.

Landkontor vs. bykontor

(Se Figur 7)

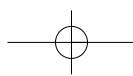
De største utslagene er at personalet på land bruker klart mest tid på *Undersøkelse og observasjon* med 12,9%, mot bykontorenes 7,5%. Bykontorene har tidsbruk 9,2% på *Administrasjon*, mot landkontorenes 5,1%. Andre forskjeller er at en i by bruker noe mer tid på *Samarbeid med personale i barnehage og skole* og på *Planlegging, for- og etterar-*

beid, journalarbeid og internt samarbeid. De 16 landkontorene disponerer noe mer tid på *System, FOU, kurs og kompetanseheving*.

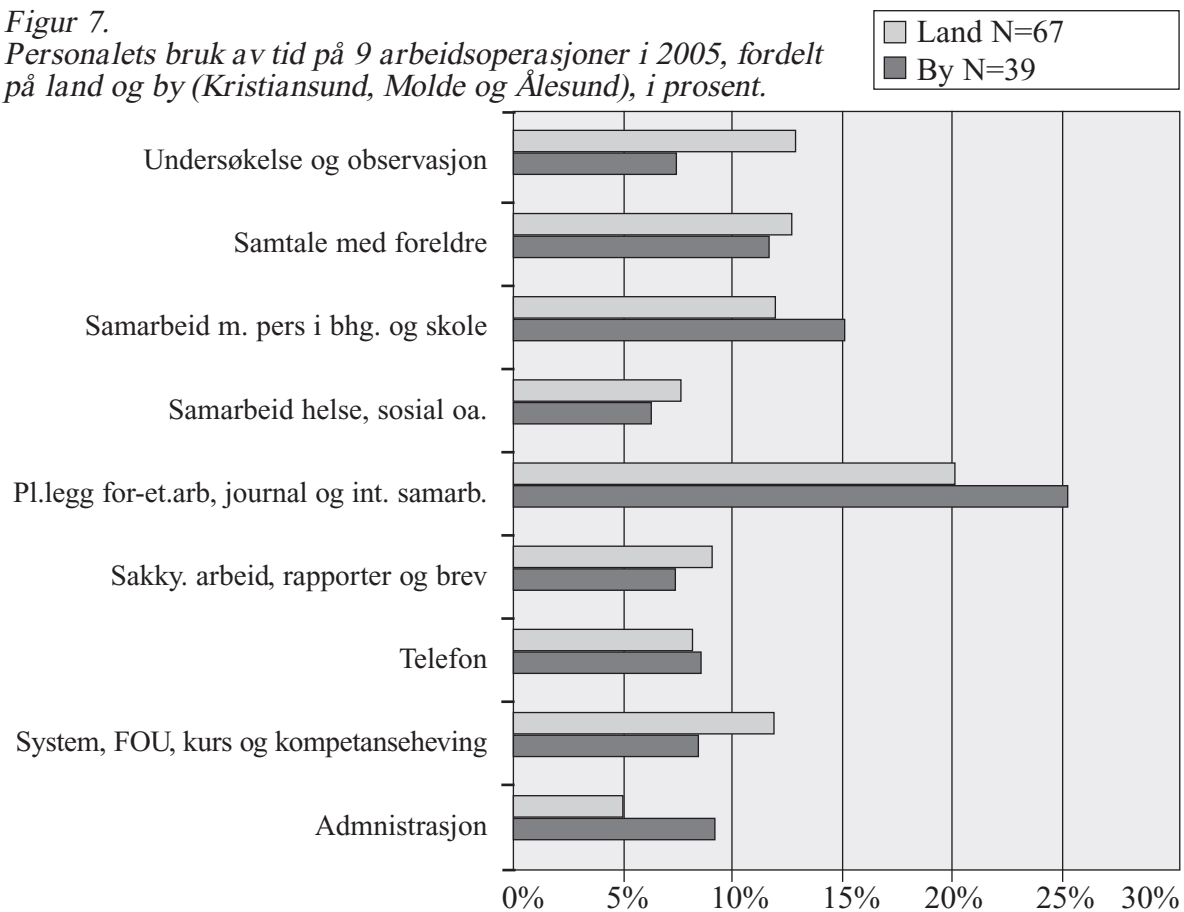
En finner altså sterkere utslag når en sammenlikner utdanningsregionene (se Figur 7) enn hva en ser i forholdet land – by.

PERSONALET'S SAMARBEID MED ULIKE INSTANSER I 2005.

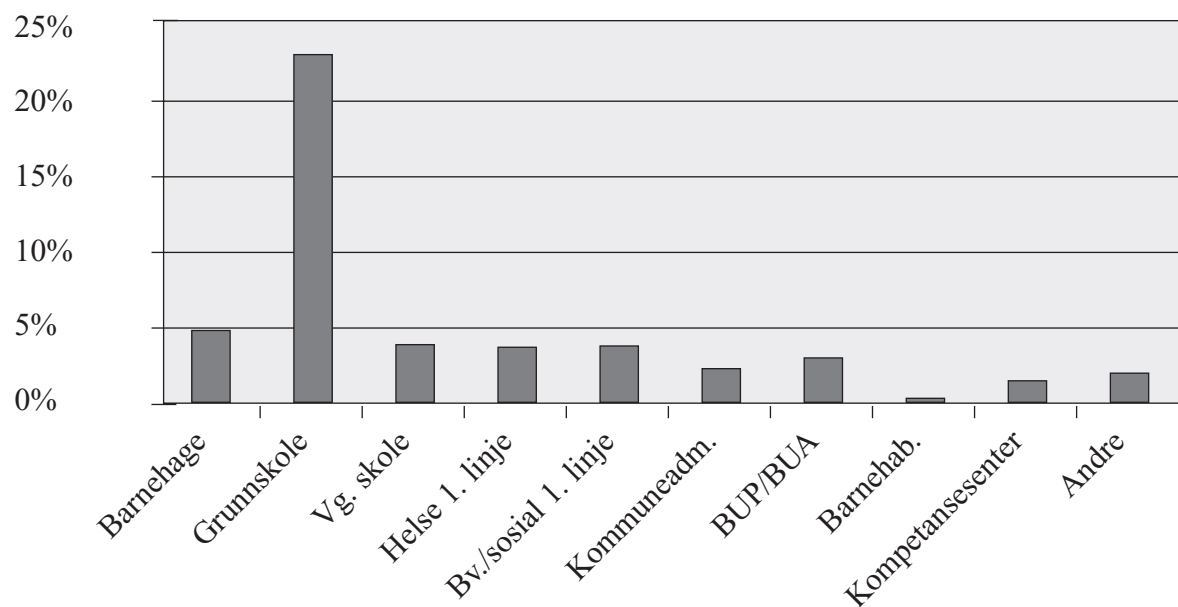
Før en går inn i figur 8, er det på sin plass å se nærmere på spørsmålet om hvor ”rene” de 29 arbeidsoperasjonene er. I utgangspunkt synes allerede 29 arbeidsoperasjoner å være i meste laget fordi en lett mister oversikt. Skulle en utvide tallet på arbeidsoperasjoner ytterligere, for å oppnå høyere presisjonsnivå, ville en ende ut i oversikter og tabeller med ”mikrodata”.

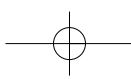
Figur 7.
 Personalets bruk av tid på 9 arbeidsoperasjoner i 2005, fordelt på land og by (Kristiansund, Molde og Ålesund), i prosent.

Figur 8.
 Personalets brutto samarbeid med ulike instanser i 2005, i prosent av total.

PP-tjenesten i Møre og Romsdal 2005/2006

Et eksempel på problemet med ”renhet” kan være at førskolelærer eller lærer er til stede når en fagperson fra PP-tjenesten oppgir å observere ett eller flere barn i gruppe. Operasjonen er i vårt materiale registrert som *undersøkelse* eller *observasjon* og ikke som samarbeid med barnehage- eller skolepersonale.

I tabell 5 og 6 foran ser en således et fåtall ”rene” arbeidsoperasjoner der PPT samarbeider eksklusivt med Habiliteringsteam, BUA/BUP eller Kompetansesenter. Disse instansene kan likevel ha vært til stede som deltakere eller medspillere i andre operasjoner, nærmere bestemt arbeidsoperasjonene 16, 17, 27 og 28. En har forsøkt å ivareta dette i figur 8 nedenfor.

Analysene av feltet for ”Samarbeider med” på de utfylte skjemaene (Vedlegg 2) viser at PPT-tilsatte er sammen med/oppholder seg sammen med personale fra andre instanser i 1498 arbeidsoperasjoner. Figur 8 viser prosent operasjoner de ulike samarbeidende tjenestene er oppført å være sammen med/dele arena med PPT av de i alt 2819 registrerte. (Se Figur 8)

PP-personalet oppholder seg sammen med personale fra grunnskolen i nær ¼-del av alle arbeidsoperasjoner, det være seg under observasjoner, på møter eller kurs.

PPT's samvær med barnehagepersonale og personale fra videregående skole er, jevnført med grunnskole, mindre enn tallet på årskull skulle tilsi. Her skal likevel tilføyes at det meste av samarbeid med lærere og administrasjon og lærere i grunnskolens 10. klasse på denne tiden av året gjelder inntak på særskilt grunnlag til videregående skole.

Barnevern og sosialtjeneste og Helsetjeneste 1.linje har brutto samarbeid med PPT i samme omfang som førskole- og videregående skolepersonale, med mellom 4 og 5%.

Mens tabell 5 foran viser minimalt eksklusivt samarbeid med BUA/BUP (0,2%), viser figur 8 at denne instansen er sammen med PPT i 3,4% av alle utførte arbeidsoperasjoner. Det kan være samarbeide om foreldre-

samtaler, kurs eller under møter med barnevern, helse- og sosialtjeneste der også BUA deltar. Opplysningene i figur 8 kan derfor i noen grad ses på som et korrektiv til prosentene som vises i tabell 5. Vi ser også at PPT i er mer sammen med representanter for kommuneadministrasjon enn de er med kompetansesenter og barnehab.

PERSONALETS TIDSBruk PÅ OG UTAFOR PP-KONTORET

En har tilgjengelige data for å sammenligne tidsbruk på og utenfor PP-kontoret ved alle de fire tidsstudiene. (Se Figur 9)

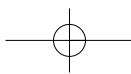
Ved samtlige fire registreringer arbeidet fagpersonalet mer på enn utenfor kontoret. En må her ta i betraktning at PP-tilsatte har nødvendige fasiliteter og hjelpemidler lettest tilgjengelig på PP-kontoret.

De tre første tidsstudiene viste økning i tid brukt på kontoret, med topp i 1996. Trenden er brutt i 2005-undersøkingsa med et tydelig fall (8%) i opphold på kontoret og tilsvarende økning i registrert aktivitet utafør kontoret.

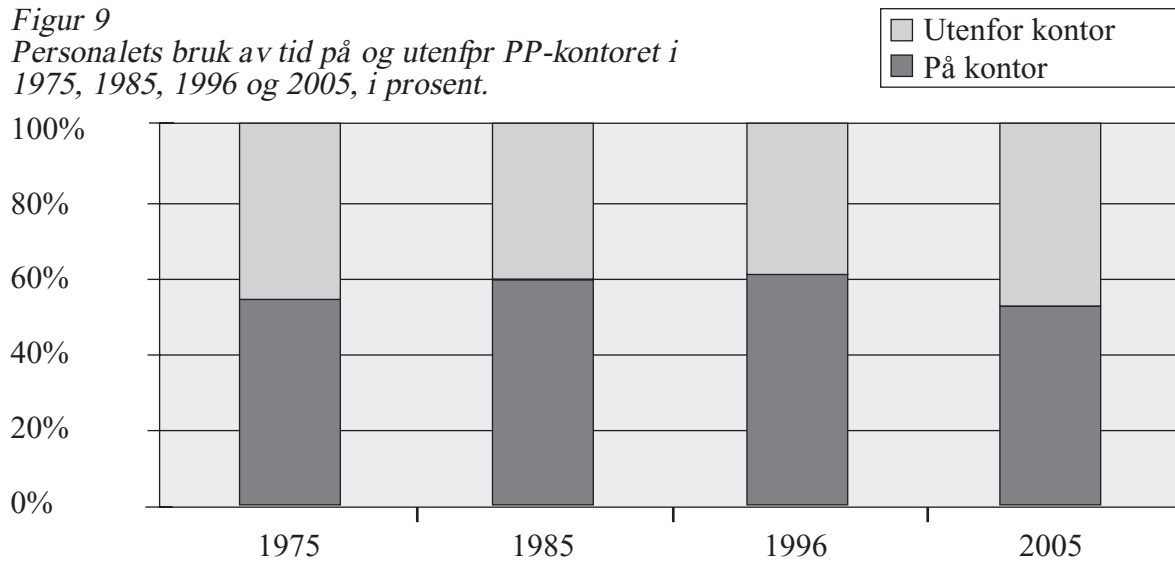
En sannsynlig forklaring ligger i reformer som Samtak og Kunnskapsløftet med forventninger om prioritering av og omlegging til systemarbeid og dermed bidra til kompetanseheving i skole og barnehager. Det meste av tid til slikt arbeid blir lagt til skoler og barnehager, til kommunehus eller andre eksterne lokaliteter.

Forventninger om og oppfordringer til omlegging av PP-tilsatte om å være mer ute i barnehager og skoler har, mer eller mindre velbegrunnet, vært reist gjennom årtier. Først i løpet av det siste 10-året ser dette ut til å ha fått gjennomslag. (Se Figur 10)

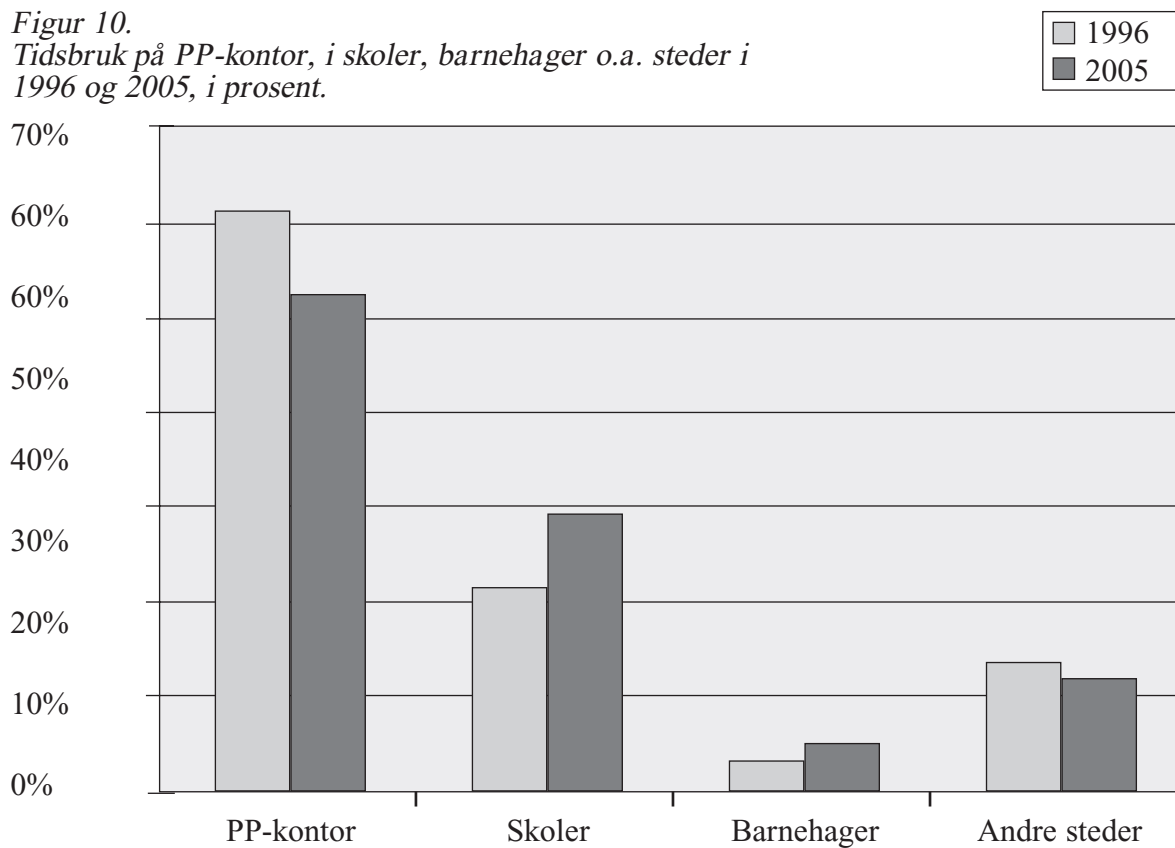
Figur 10 viser hvordan arbeidstid lagt utafør PP-kontoret fordeler seg på skoler, barnehager og andre steder. Økningen i arbeidstid utafør PP-kontoret tilfaller i helhet skoler og barnehager. Arbeidstid lagt andre steder viser en liten nedgang. Forandringene i favør skoler og barnehager må igjen tilskrives satsingen på Samtak og Kunnskapsløftet.

Figur 9
 Personalets bruk av tid på og utenfor PP-kontoret i
 1975, 1985, 1996 og 2005, i prosent.

Figur 10.
 Tidsbruk på PP-kontor, i skoler, barnehager o.a. steder i
 1996 og 2005, i prosent.

PP-tjenesten i Møre og Romsdal 2005/2006

Tabell 7.

Fagpersonalets bruk av tid på arbeidsoperasjoner i 1975 og 2005, i prosent.

Arbeidsoperasjon	1975 N=25	2005 N=106
Undersøkelse og observasjon av barn og ungdom	15,5%	11,0%
Samarbeid med foreldre	7,8%	12,3%
Planlegging-, for- og etterarbeid	7,3%	10,5%
Interne personaldrøftinger	10,4%	6,2%
System, FOU, kurs og kompetanseheving	2,2%	10,7%
Administrasjon	5,8%	6,6%

JEVNFØRING AV FUNN FRA TIDSSTUDIENE I 1975 OG 2005.

Det er med klare forbehold en sammenlikner resultatene fra arbeidstidsstudiene gjort med 30 års mellomrom. I 1975 var 11 arbeidsoperasjoner tilstrekkelig for å beskrive PP-tjenestens aktiviteter. I 2005 ble det benyttet 29. Ved sammenlikning må en derfor finne fram til arbeidsoperasjoner som er noenlunde jevnførbare. Selv om en har benyttet helt eller tilnærmet like benevninger ved de to anledningene, kan innholdet ut fra ulike tidsforutsetninger være noe forskjellig. (Se Tabell 7)

Tabellen over inviterer til å søke etter store linjer i PP-tjenestens utvikling.

Det ble i 1975 brukt klart mer tid på *Undersøkelse og observasjon av barn og ungdom*. I 2005 er tidsbruken forskjøvet fra direkte kontakt med barn og ungdom over til *Samarbeid med foreldre*. Dersom en summerer de to arbeidsoperasjonene, kommer en ut med likt prosenttall, 23,3%! Relativ mengde kontakt med barn og foreldre er altså den samme i de to tidsstudiene, gjort med 30 års mellomrom.

En merker seg også bevegelsene i *Planlegging, for- og etterarbeid* med mer tidsbruk i 2005, som sannsynligvis skyldes en betydelig overvekt av nytilsatte i tjenesten.

At det i 1975 ble brukt mer tid på *Interne personaldrøftinger*, skyldtes trolig den da relativt enhetlig oppbygging av PP-tjenesten

med psykolog, spesialpedagog og sosionom i teamet. Rollefordelingen med ulike arbeidsoppgaver forutsatte mer tid til gjensidig orientering og konklusjoner av funn og erfaringer i klientsaker. Psykologen og/eller spesialpedagogen hadde kontakt med barnet som ble undersøkt og vurdert, mens sosionomen samtalte med foreldrene. Planlegging før og utveksling av erfaringer etter kontaktene kunne være ganske tidkrevende.

System, FOU, kurs og kompetanseheving er arbeidsoperasjonen som har økt mest fra 1975 til 2005. I 1975 omfattet denne arbeidsoperasjonen kun veiledning/supervisjon for de tilsatte psykologene i PPT foruten lesing av faglitteratur.

I 2005 er dette en mer omfattende arbeidsoperasjon som favner om et bredt spekter av aktiviteter rettet inn mot andre instansers, foruten egen kompetanseheving.

PP-tilsatte deltar og er sentral bidragsyter i samarbeid med personale fra barnehage, skole, 1.linje helse- og sosialtjeneste/-barnevern, eventuelt supplert av 2. og/eller 3.linjetjenester.

I alt 48 fagpersoner, eller 45% av de 106 som leverte svarsjema i 2005, er registrert med én eller flere arbeidsoperasjoner under *System, FOU, kurs og kompetanseheving*. Det ble i alt registrert 301 arbeidsoperasjoner av denne typen. Det vil si 10,7% av total jfr. tabell 5 og figur 3 foran.

En nærmere gjennomgang av svarene viser at PPT er hovedansvarlig, står som *leveran-*

dør eller er sentral bidragsyter til andres kompetanseheving i mer enn 2/3 av de 301 arbeidsoperasjonene.

PPT befinner seg på en annen side i det en kan kalle mottakerrolle i form av kurs eller seminar i mindre enn 1/3 av de registrerte arbeidsoperasjonene.

Litteraturlæsning utgjør i 2005 beskjedne 3-4% av de 301 registreringene.

KOMMENTARER OG SPØRSMÅL FRA FAGPERSONALET SOM DELTOK I UNDERSØKELSEN

Foreløpige resultater fra tidsstudiet ble lagt fram for fagpersonalet i PP-tjenesten under ei samling på Åndalsnes i slutten av april 2006. Flertallet av de som hadde fylt ut skjema 4½ måned tidligere var til stede der. En ba i etterkant av presentasjonen om skriftlige refleksjoner, kommentarer og spørsmål til undersøkelsen og de framkomne resultatene. Under følger et utvalg av svar som kom inn.

- * ...”Dersom eg samanliknar situasjonen slik den syntest for meg for 10-20 år sidan, og slik det synest meg å vere no, er der skilnader nettopp med omsyn til tidsbruk/arbeidsmåte. Det synest meg slik at fagpersonar før brukte langt meir tid til fagleg refleksjonsarbeid i form av førebuing til og etterarbeid etter skulebesøk o.a. Eg meiner dette faglege refleksjonsarbeidet medførte mindre grad av aktivitetsskifte pr. dag og kanskje og mindre grad av ”handlingsaktivitet” (møter, skulebesøk, forflytning). Ein hadde gjerne eit møte med god planlegging og grundig etterarbeid i staden for fleire møter i same sak. Med dette som utgangspunkt opplever eg at fagpersonar no har arbeidsdagar med mykje aktivitetsskifte og mykje handlingsaktivitet.
- * Mange uttrykkjer frustrasjon over å ha ”for lite tid” til ”kontorarbeid” eller ”skrivearbeid”.
- * Eg har ikkje klare tankar om kvifor det er slik, dersom det er slik.

* Er det saksmengd/sakstype eller er det andre/nye utdanningsgrupper som påverkar tidsbruken?”...

* ”Viktig å få fokus på systemarbeid – trur mange kontor strevar med dette i høve til forventningar frå skule/barnehage rundt individretta saker.

* Kunne vore interessant med ei undersøking som viser kontora sine prioriteringar på dette området. Pga. at barnehagar ikkje var med i Samtak, er dette feltet vanskelegare her. Det blir for mykje opp til kvart enkelt kontor”.

* ”Innslaget av mannfolk i PP-tenesta er bekymringsfull. Det skulle vore interessant å vite litt meir om årsak her. Dette har betydning for den framtidige rekrutteringa”.

* ”På vårt kontor har vidaregåande skole uttrykt ønske om en fast kontordag på vgs. To tilsatte har derfor heile torsdag på vgs. Dette kom ikkje med på undersøkelsen som tok utg.pkt. i tirsdag/onsdag.

* Hadde vore spennande med undersøkelse om arbeid på skole går på fag/tilrettelegging av undervisning, eller på arbeid med skolemiljø/mobbing og lignende – føler mitt arbeid stadig dreier meir mot det siste.”

* ”Samarbeid med foreldre uten barn til stede kan ha noe med typer saker å gjøre. Barn blir meldt oss fordi de trenger noen å snakke med – men ofte er det foreldreproblematikk som er ”problemet” – da heller veilede foreldra.

* Mindre samarbeid på småkontor? Kanskje meir uformelt der. Har med størrelse å gjøre. Lærer om akkurat det samme fra skoler – store vs. små”.

* ”Tilsette med 1-2 års ansiennitet brukar meir tid på sakyndig arbeid/rapportar, skrivning osv. Er det fordi dei treng meir tid på skrivinga, eller fordi dei ikkje vert sendt meir ut i feltet så tidleg?... Redusert telefonbruk no skuldast meir mail-bruk no enn i -96”.

PP-tjenesten i Møre og Romsdal 2005/2006

- * "I forhold til nyttilsettes tidsbruk knytta til sakkunnige vurderingar/rapportar, trur eg at mykje av forklaringa på dette er knytt til at vi som uerfarne PP-rådgjevarar treng mykje meir tid til kvar enkelt rapport/vurdering. Dette er ein intensiv læreprosess, og ein slit med formuleringar, tolking av funn etc.. Eg veit med meg sjølv at eg har brukt mykje tid på å både dobbel- og trippelsjekke meg sjølv, samt rådføre meg med andre"...
  - * "Tidlegare skreiv ein"full" sakkunnig vurdering for kvart skuleår. No skriv me (i alle fall på vårt kontor) ei omfattande vurdering ved overgangen til kvart trinn, og eit kortare "vidareføringsskriv" i dei mellomliggande åra. Dersom det ikkje skjer større endringar som krev hyppigare "full" sakkunnig vurdering for nokre få av elevane."
  - * "Jeg tror det er stor forskjell på den tida nyttilsatte treng for å skrive ei sakkunnig vurdering, mot den tida de mest erfarne bruker. Hvis de mest erfarne er ledere, vil de kanskje skrive færre sakkyndige vurderinger.
  - * Er det ønskelig at psykologer er til de grader ute av PPT/1.linjetjeneste? Satsinga på BUP feilslått?
  - * "Det jeg lurer på er arbeidsoperasjon 27 og 28: Handler det om intern kompetanseutvikling for PPT? Eller er det her en finner ut av en eventuell endring av PPT's arbeidsprofil? Jeg tenker at de politiske føringene om dreining av arbeidsprofil som kom etter -96, dvs. mer systemrettet arbeid, organisasjonsutvikling i skolen/kompetanseheving for lærerkollegier osv. Synes det er vanskelig å finne ut om du har registrert slik dreining."
  - * "Kommentarer og tips til videre arbeid:
    - Styrkinga av tjenesten har kommet barnehagene og systemarbeidet til gode
    - Hvorfor merkes ikke satsinga på 2.linja i psykiatrien i PPT? Påfallende?
    - Sammenhengen kjønn og lønn er interessant
    - Få fram mer om tyngdepunkt i fylket og hvordan disse stillingene nyttes
    - PPT er ingen "papirtiger", men er mye ute i felten."
  - * "...Synes jeg ser tydelige tendenser i retning av aktuelle styringsdokumenter fra individfokus til systemfokus. Så da viser det at PPT fyller den rollen som samfunnet ønsker".
  - * "Opp- og nedgang i arbeidsoperasjoner må vel sees i sammenheng med tilbud og utvikling i andre tjenestetilbud? Kommunal psykiatrisatsing. Helsestasjon for ungdom.
  - * Er ellers veldig enig i at en bør ha et kritisk blikk på hvilke sammenhenger en inkluderer og ekskluderer barn i/fra."
  - * "Fint om det kan komme mer fram om systemarbeidet. For eksempel når kontoret arrangerer Logoskurs for grunnskole, og TRAS-kurs for barnehagene – blir dette rekna som systemarbeid? Vi på kontoret anser det som det". (TRAS = Tidlig Registrering Av Språkvansker – anm. OB)
  - * "...Litt usikker på arbeidsoperasjon 28. Er dette både "sjølvheving" og kompetanseheving i barnehage, skule?"
- Kommentarene og spørsmål fra tilsatte som deltok i undersøkelsen har vært meget nyttige tilbakemeldinger. En vil finne svar på de fleste spørsmål og kommentarer i framstillingen foran.

OPPSUMMERING OG SPØRSMÅLSTILLINGER

Dette tidsstudiet baserer seg på et utsnitt på to dager av et arbeidsår. De 2819 arbeidsoperasjonene utgjør samlet nær $\frac{3}{4}$ årsverk. Resultatene må likevel i hovedsak betraktes som *tendenser* eller *indikasjoner* i status og utvikling av PPT's arbeidsoperasjoner og arbeidsprofil i ett fylke. En har påvist noen signifikante forskjeller i materialet, men må være varsom med generaliseringer, særlig til nasjonalt nivå.

Ubalanse i kjønnsfordelingen blant de 106 fagpersonene som deltok er enda mer markert i PP-tjenesten (77% f – 23% m) enn for lærere på grunnskolens barnetrinn. Tjenesten sliter dessuten med betydelig gjennomtrekk av personale.

Et hovedresultat er at PPT i løpet av det siste 10-året har blitt en klart mer utadrettet tjeneste enn tidligere. PP-tjenesten har dreidd arbeidet i retning av mer systemarbeid og kompetanseheving i barnehage og skole. Det er i tråd med sentrale føringer, kanskje særlig den imperative satsingen på Samtak. Arbeidsoperasjonene PP-tjenesten utfører vil rimeligvis ligge i skjæringspunktet mellom tilbud, etterspørsel og det enkelte tjenestekontors samlede faglige kompetanse.

Undersøkelsen sier ikke noe om kvaliteten av de utførte arbeidsoperasjonene. To brukerundersøkelser i vårt fylke, fra tidlig 80-tall og midt på 90-tallet, viste imidlertid at foreldregruppen de gangene var meget godt fornøyd med både mottak hos og informasjon gitt av PP-tjenesten, jevnført med andre kommunale og statlige instanser.

Nedgangen i tallet på arbeidsoperasjoner registrert som *Sakkyndighetsarbeid* gir grunn til å stille spørsmål om særlig barn/ungdom omtalt som ”gråsoneelever” får tilstrekkelig hjelp under paraplyen tilpasset opplæring. Jfr. Riksrevisjonens anmerkninger s. 8 foran. Tidligere offentlige utredninger ga et anslag på 5-6% av elevgruppen å være i behov for spesialundervisning. Her kan det ligge an til interessante jevnføringer med Utdanningsavdelingenes GSI-statistikk.

Det er også grunn til å merke seg den minimale forekomst av arbeidsoperasjoner rettet mot voksne med behov for spesialundervisning (jfr. tabell5 og 6).

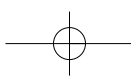
En vil endelig peke på særlig to forhold som begrenser PPT's mulighet til å dekke lokalsamfunnets behov for tjenester. Mangelen på psykologkompetanse svekker muligheten til å gjøre brede elevutredninger. Videre er noen av kontorenehetene i Møre og Romsdal så små at de neppe kan sies å gi rom for tverrfaglighet i det daglige arbeidet. Forfatteren

av rapporten mener den beste løsningen her, ut fra en samlet vurdering, vil være å etablere større distrikter. Og hvem har, eller bør ha definisjonsmakt over hva som er tilstrekkelig tverrfaglighet? Det siste spørsmålet grenser opp til skoleeiers forpliktelser i henhold til særlig Opplæringslovens §5-6.

Vedlegg følger neste sider

REFERANSER

- Anthun, R (1998): Arbeidet med elevsaker i grunnskolen. Skolepsykologi, nr. 3.
 Anthun, R (1999): Ni forutsetninger for systemarbeid. Skolepsykologi, nr. 3.
 Bræin, O (1978): Pedagogisk-psykologisk tjeneste i Møre og Romsdal. Skolepsykologi nr. 2.
 Bræin, O (1991): Pedagogisk-psykologisk tjeneste i Møre og Romsdal. Skolepsykologi nr. 1.
 Bræin, O (1999): Tidsstudier i PP-tjenesten 1975, 1985 og 1996. Skolepsykologi nr 4.
 Dok. nr. 3:10 (2005-2006) Riksrevisjonens undersøkelse av opplæringen i grunnskolen.
 Fylkesplan for Pedagogisk-psykologisk teneste (1985). Skoledirektøren i Møre og Romsdal.
 Saltnes, K. (1980): Om rettighetsinformasjon til foreldre/foresatte med funksjonshemmede førskolebarn illustrert med forholdene i Møre og Romsdal.
 Helland, S. og Øverland, H (1992): Kontakten med PPT er nyttig. Skolepsykologi nr 3.
 Samuelsen, A og Clifford, G. (1998): PP-tjenesten ved et veiskille. Skolepsykologi nr. 1.
 St.meld. nr. 23 (1997-1998) Om opplæring for barn, unge og voksne med særskilte behov.
 St.meld. nr. 30 (2003-2004) Kultur for læring.
 Utdannings- og Forskningsdepartementet (2004) Spesialundervisning i grunnskole og videregående skole – Regelverk, prosedyrer og prosesser, revidert utgave.

PP-tjenesten i Møre og Romsdal 2005/2006

Vedlegg 1

Sunnalsøra den
24.11.05

Til PP-kontorene/fagpersonalet i Møre og Romsdal

Tidsstudie PP-tjenesten 2005/2006 i Møre og Romsdal Tidsstudiet blir gjort etter oppfordring fra AU og er finansiert av Fylkesmannen i Møre og Romsdal. Undertegnede har permisjon fra sin stilling som psykolog ved PPT for Sunndal, Tingvoll og Nesset for å gjennomføre dette. Tidsstudiet er en oppfølging av tilsvarende utført i 1975, 1985 og 1996. Kontorlederne og AU ble orientert om opplegget under møte på Vestnes 22. september. En hovedhensikt med Tidsstudiet er å finne utviklingstrekk i PPT's arbeidsprofil siden forrige gang, i 1996.

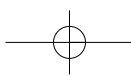
De tidligere studiene ble gjort med 100% oppslutning fra fagpersonalet. En håper at det vil være tilfelle også denne gangen. Jeg håper å kunne presentere foreløpige resultater under Fylkeskonferansen på Åndalsnes 25.-27. april 2006.

Veiledning for utfylling av skjema:

- **Dager for utfylling for fagpersonalet blir tirsdag 6. og onsdag 7. desember.**
Kontorlederne bes fylle ut tirsdag 6. og torsdag 8. desember på grunn av kollisjon med ledermøte.
- De som er i deltidstilling og som ikke arbeider 6. og/eller 7. des., bes fylle ut nærmest påfølgende dag(er).
- Skjema fylles ut med hakvtimesintervall, dvs. skriv hva du holder på med kl. 8.30, 9.00, 9.30 osv. En har altså to linjer i skjema til å fortelle om en arbeider med, hvem en samarbeider med og hvor en oppholder seg hver halve time. Mest pålitelig registrering vil en få om skjema fylles ut fortløpende de to aktuelle dagene. Reiser, pauser og avspasering tas med.
- De enkelte fagpersoner og PP-kontorene loves full anonymitet, som i de tidligere studiene.
- Mitt hovedarbeide vil bli å analysere, kategorisere og kode informasjon på/fra innkomne skjema. Statistisk behandling vil deretter bli gjort i samarbeid med Institutt for spesialpedagogikk UiO.
- Dersom det oppstår uklarheter underveis, kan jeg kontaktes på tlf. 90797098.
- Enliten ekstra bønn: Vær snill og skriv tydelig av hensyn til videre behandling av skjema.
- På forhånd takk for utfyllinga – og på gjensyn på Åndalsnes i slutten av april 2006.
- Ferdig utfylte skjema sendes samlet for hvert kontor til:
Psykolog Ola Bræin, PPT for Sunndal, Tingvoll og Nesset, boks 120, 6601 Sunndalsøra.

Lykke til!

Ola Bræin

Ola Bræin

Vedlegg 2: Skjema for utfylling (ett skjema for hver dag)

Navn		Stilling		Dato	
Utdanning		Antall år i PPT		% Stilling i PPT	
TID	ARBEIDSSITUASJON	SAMARBEIDER MED	STED		
0800					
0830					
0900					
0930					
1000					
1030					
1100					
1130					
1200					
1230					
1300					
1330					
1400					
1430					
1500					
1530					
1600					
Overtid/fleksitid:					
0600					
0630					
0700					
0730					
1630					
1700					
1730					
1800					
1830					
1900					
1930					

(Skjema her noe forminsket – O.Br.)

Ola Bræin
 6612 Grøa
 Tlf. 71 69 61 94 - 907 97 098
 E-post: o-braein@online.no